

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

JOHN JAMES ANDREWS

1ste Appellant.

HENRY ANDREWS

2de Appellant

STEVE ANDREWS

3de Appellant

en

DIE STAAT

Respondent

Coram: RUMPF, HR., KOTZÉ, et DIEMONT, ARR.

Verhoor: 13 November 1979

Gelewer: 29 November 1979

U I T S P R A A K

KOTZÉ, AR.:

Ses mans, John James Andrews (beskuldigde 1), Henry
Andrews (beskuldigde 2), Steve Andrews (beskuldigde 3), Lawrence Luther (beskuldigde 4), George Wardle (beskuldigde 5)
en Petrus Losper (beskuldigde 6), het in die Witwatersrand

Plaaslike...../2

Plaaslike Afdeling voor Regter F.S. Steyn tereggestaan op 'n aanklag van moord dat hulle op 24 Maart 1978 naby Toekomsrus, distrik Randfontein vir Kenneth Sydney Butler (die oorledene), vermoor het. Eersgenoemde drie is skuldig bevind aan strafbare manslag. Laasgenoemde drie is onskuldig bevind op grond van sekere oorwegings wat ek nie hoef te bespreek nie. Ondervermelde vonnisse is opgelê:

Beskuldigde 1: Agt jaar gevangenisstraf waarvan vyf jaar opgeskort is op voorwaarde dat hy vir 'n tydperk van vyf jaar nie die misdrywe van moord met versagtende omstandighede, manslag of aanranding met die opset om ernstig te beseer pleeg nie.

Beskuldigde 2: Eerstens agtien maande gevangenisstraf opgeskort op voorwaarde dat R720 oor drie jaar paaiementsgewyse as vergoedende boete aan die kind van die oorledene betaal word en tweedens vier jaar gevangenisstraf opgeskort vir vyf jaar op voorwaarde

dat...../3

dat hy gedurende gemelde vyf jaar nie skuldig bevind
word aan moord met versagtende omstandighede, manslag
of aanranding met die opset om ernstig te beseer nie.
Beskuldigde 3: Vier houe en vier jaar gevangenisstraf
opgeskort vir vyf jaar op voorwaarde dat hy gedurende
gemelde vyf jaar nie skuldig bevind word aan moord
met versagtende omstandighede, manslag of aanranding
met die opset om ernstig te beseer nie.

Die Regter a quo het verlof om te appelleer teen die skuldig-
bevindinge van appellant 2 en appellant 3 toegestaan. Hy
het verlof om te appelleer teen die skuldigbevinding en vonnis
van appellant 1 geweier. Hierdie Hof het egter sodanige
verlof toegestaan.

Dit is gemeensaak dat die oorledene op 24 Maart 1978
beswyk het as gevolg van 'n steekwond in die borskas. Die
nadoodse ondersoek het aan die lig gebring dat die noodlottige
wond 'n 2 cm. ingekerfde snywond was wat 16 cm. diep ingedring

het...../4

het. Dit het in 'n horisontale lyn vanaf die regter tepel die borskas na agter tussen die vierde en vyfde ribbes deurgedring; en het deur die onderste gedeelte van die onderste lob van die regter long en die hartsak gegaan en het die boonste middelste kant van die regter holte van die hart bereik. Daar was hartsakbloeding en 'n reuk van alkohol in die maag. Daar was ook ses groepe uitwendige letsels nl:

- (a) 'n Oppervlakkige 1 cm. snywond digby die linkerskouer spier met 'n 4 cm. krapmerk onder dit wat afwaarts en voorwaarts oor die laer derde van die arm strek.
- (b) 'n Snywond deur die vel, 1 cm. in lengte, oor die radiale aspek van die middel van die regter voorarm.
- (c) Twee skaafwonde 1x1 cm. net bokant die mediale aspek van die linker sleutelbeent.
- (d) 'n Skaafwond 3x5 cm. langs die linker borsbeengebied.
- (e) 'n Oppervlakkige 1 cm. horisontale steekwond oor die laer derde sternomastoid asook 'n 4 cm. krapmerk

onder...../5

onder dit wat afwaarts na die midde borsbeen strek.

- (f) Twee 1x1 cm. skaafwonde waarvan een bo die linker wenkbrou en die ander net buitekant dieselfde wenkbrou geleë is.

Die saak vir die Staat berus in hoofsaak op die getuienis van Sarah Wardle, die vrou wat saam met die oorledene geleef het in 'n huis te Toekomsrus. Kort gestel kom haar hoofgetuienis daarop neer dat om ongeveer 7 nm. op die betrokke dag (Goeie Vrydag, 1978) het die oorledene met 'n beseerde oog tuis gekom. Kort daarna was daar 'n klop aan die deur. Beskuldigde 1 het met 'n baie groot slagtersmes die huis binne gestorm. 'n Aantal persone (wat die originele beskuldigdes ingesluit het) was op sy hakke. Sy en die oorledene het na die slaapkamer gevlug en laasgenoemde, wat 'n baie sterk man was, het die deur van binne probeer toedruk terwyl die aankomelinge dit weer probeer oopdruk het met die gevolg dat die deur beurtelings heen en weer beweeg het.

Die...../6

Die kere wat die deur oopgedruk word is daar met die mes op die hand van die oorledene gesteek. Na ongeveer tien minute het die oorledene moed opgegee en die deur het oopgegaan. Beskuldigde 1 het die oorledene met die slagtersmes een keer voor op die bors gesteek. (In hierdie stadium, volgens haar latere getuienis gedurende kruisondervraging, het sy histeries geraak en aan die skree gegaan). Die oorledene het hierna gebuk en deur die aanvallers probeer deurkom en is in die proses vasgehou aan sy hemp deur beskuldigde 1 terwyl die ander vyf wat almal gewapen was hom op die rug steek. Een van die vyf se wapen was 'n tuinvurk. Die vyf het ook met messe op die deur gesteek. Een steek het deur die deur gegaan. Na 'n rukkie het die oorledene losgekom deur uit sy hemp te glip en hy het weggehardloop. Sy aanvallers het hom gevolg. Sarah het die huis gesluit en na ongeveer 10 minute het beskuldigde 1 weer teruggekom en versoek dat sy die deur oopmaak. Dit het sy nie gedoen nie. Sy het deur die venster gesien dat sy oë geswel was. Later die aand het sy verneem dat die oorledene

beswyk het.

Dit blyk uit die getuienis van die enigste ander Staatsgetuie, speurderkonstabel Abel Mmuelane, dat Sarah Wardle op 25 Maart 1978 beskuldigde 1 aan hom uitgewys het, dat beskuldigde se oë geswel was, dat hy aan hom gesê het dat hy saam met die oorledene op 'n partytjie was, dat hy deur die oorledene aangerand was en dat die oorledene hom by die partytjie agter gelaat het en toe na sy huis toe gegaan het. Daarna het Mmuelane vir Sarah en beskuldigde 1 vergesel na Sarah se huis toe. Op die deur tussen die kombuis en slaapkamer het hy kapmerke gesien. Op die kombuisvloer, op die deur en op die muur van die slaapkamer was daar bloedkolle.

Al die beskuldigdes het getuig en wesenlik tot dieselfde effek. Na hierdie getuienis verwys ek ook kortliks. Beskuldigde 1 was die man van die oorledene se suster en die verhouding tussen die twee mans was goed. Die oggend van

24 Maart...../8

24 Maart het die oorledene vir beskuldigde 1 uitgenooi om die middag by hom te kom eet. Kort na 1 nm. het beskuldigde 1, 'n vriend (Spicks), die oorledene en oorledene se broer, Miles, saam 'n halfbottel brandewyn gedrink. Beskuldigde 1 en Spicks het na 'n sekere partytjie gegaan om nog drank te bekom. Daar het drie van hulle minstens 'n bottel whisky gedrink. Spicks en beskuldigde 1 het mettertyd besluit om na 'n ander partytjie by Vergenoeg te gaan. Op pad daarheen het hulle by oorledene se huis aangedoen waar Sarah vir hulle 'n maaltyd voorgesit het. Hulle is toe na die partytjie by Vergenoeg waar minstens nog 'n bottel whisky deur vier van hulle uitgedrink is. Toe is hulle weer terug na die eerste partytjie toe waar hulle die oorledene en Miles aangetref het. Twis het o.a. tussen die oorledene en beskuldigde 1 ontstaan en eersgenoemde het laasgenoemde te lyf gegaan. Die sterker oorledene het die oorhand gekry.

Beskuldigde 1 het toe besluit om na die Hospitaal toe te

gaan...../9

gaan om behandeling vir sy beserings te kry. Beskuldigde 1, sy broer (beskuldigde 2) en beskuldigde 3 het besluit om ene George te vra om hulle na die Hospitaal toe te neem. Op pad daarheen het hulle by die oorledene se huis verby gegaan. Beskuldigde 1 het daar en dan besluit om die oorledene "toe te dien wat hy aan my toegedien het" en het beskuldigde 2 en beskuldigde 3 van sy voorneme in kennis gestel. Hulle het geen wapens by hulle gehad nie en het by die oop deur van die kombuis ingestap. Oorledene het hulle gesien, by die kamer ingehardloop en die deur toegedruk. Hulle het van buite gedruk en die oorledene het van binne gedruk. Sarah het aan die skree gegaan. Hulle kon die deur nie oop kry nie en was op die punt om die huis te verlaat toe die oorledene die deur oopruk en met 'n yster voorwerp in sy hand uitstorm. Beskuldigde 1 het hom aan sy hemp vasgehou, beskuldigde 2 het hom 'n harde vuishou vol in die gesig toegedien. Die oorledene het uit sy hemp gegly en weggehardloop.

Hierdie stoeiery het in die kombuis waar Mmuelane bloed gesien het, plaasgevind terwyl die oorledene en beskuldigde 1 aan hulle gesigte gebloei het. Dit was die einde van die bakleiery. 'n Ruk later het hulle die oorledene in die straat teëgekom waar hy gelê het en van 'n wond aan sy bors gebloei het. Beskuldigdes 1, 2 en 3 het hom in 'n bakkie gelaai en na die Hospitaal gehaas. Na hulle daar aangekom het, het hulle verneem dat die oorledene beswyk het. Beskuldigdes 1, 2 en 3 het ontken dat hulle die oorledene met enige wapen hoegenaamd aangerand het.

In sy uitspraak het die Regter a quo Sarah Wardle "in die geheel 'n aanneemlike getuie" bevind "wie se getuienis in baie klein opsigte gekritiseer kan word." Die getuienis van die beskuldigdes 1, 2 en 3 dat hulle ongewapen was en die oorledene nie met wapens aangerand het nie, het die Regter verwerp. Die gronde van skuldigbevinding gee hy soos volg mee:

"Ek vind dit as 'n feit dat nr 1 dronk was, baie kwaad was - met goeie rede baie kwaad was - en dat hy besluit het hy gaan die oorledene opvoeter en in sy gedagte het dit ook gekom dat hy glad nie sou omgee om liewers die oorledene dood te maak nie, en hy het hom gewapen met 'n mes met die bedoeling om die oorledene aan te val met daardie mes. Beskuldigdes 2 en 3 het baie goed geweet met watter handeling hulle beskuldigde nr 1 help. Hulle het hom vervoer met die bakkie; hulle het hom gehelp om die deur te probeer oopdruk; hulle het gekyk hoedat 'n mes gebruik word daar in die proses om die deur oop te druk en hulle het hulle dus heeltemal vereenselwig met alles wat beskuldigde nr 1 gedoen het. As beskuldigde nr 1 daardie aand nugter was, sou ek geen ander keuse gehad het as om hom skuldig te vind aan moord nie, want hy het gegaan met die bedoeling of om die oorledene dood te maak of met 'n gesindheid dat dit hom nie getraak het of hy die oorledene doodmaak en of hy hom net baie seer maak nie, maar hy het gegaan om die oorledene baie seer te maak.

Nou het ons in vorige beslissings bepaal dat as 'n man werklik baie dronk is, dan kan hy eintlik nie regtig 'n behoorlike besluit neem nie en jy kan nie sê 'n mens het besluit om 'n ander een te gaan doodmaak as hy so dronk was dat hy onbevoeg was om 'n besluit te neem nie. Daarom het ons howe die praktyk

gevorm om iemand wat moord pleeg in 'n toestand van werklike groot dronkenskap, nie aan moord skuldig te vind nie maar net aan manslag, en in die omstandighede van hierdie saak dink ek ek is geregtig om beskuldigde nr 1 nie skuldig te vind aan moord nie, maar net manslag.

Nou dan kom beskuldigdes nr 2 en nr 3 in die gedrang. Hulle het ongelukkig na my mening bygedra tot die dood van die oordledene. Hulle het beskuldigde nr 1 vervoer na daardie plek; hulle het gehelp om die deur oop te druk en ek kan nie anders as om hulle te bevind as medepligtiges nie. Gevolglik is my uitspraak in hierdie saak wat betref die kwessie van skuld:

Nr 1, 2, en nr 3 word skuldig bevind aan strafbare manslag."

Mnr. Labuschagne het in sy betoog in hierdie Hof namens die drie appellante die aanflag gevestig op 'n hele aantal onduidelikhede en weersprekings in die getuienis van Sarah Wardle en het op grond daarvan die stelling gedoen dat haar getuienis verwerp moes gewees het. Dat haar getuienis vatbaar is vir 'n mate van kritiek is duidelik. Ek tabelleer die vernaamste punte van kritiek:

(a) In...../13

- (a) In haar hoofgetuienis het sy verklaar dat daar 'n klop aan die deur was voor beskuldigde 1 en die ander persone die huis betree het, terwyl sy gedurende kruisondervraging dit ontken het.
- (b) Die bevindings by die nadoodse ondersoek toon aan dat haar getuienis dat die oorledene op die hand gesteek is, nie waar kan wees nie.
- (c) In 'n verklaring aan die polisie het sy beweer dat die oorledene doelbewus die deur skielik oopgemaak het, terwyl sy by die verhoor getuig het dat die deur oop gegaan het toe hy moed opgegee het.
- (d) Die bevindinge by die nadoodse ondersoek bestry haar getuienis dat vyf persone met wapens en 'n tuinvurk die oorledene op sy rug gesteek het. Daarby nog het die Staat versuim om die oorledene se hemp, wat volgens Sarah Wardle agterop die merke-getoon het en waarop deur die polisie beslag gelê is, te voorskyn

te bring. Trouens die aanklaer het by die verhoor

aangekondig dat "die hemp '... vernietig is op die
11de Mei 1978 in die bewysstukkamer."

(e) By die verhoor het sy getuig dat na sy geskree het,
baie mense na die huis toe gekom het, terwyl sy in
'n polisieverklaring gemeld het dat ondanks haar
skreëry daar, behalwe haarself, oorledene en haar
broer Kleinbooi, "geen ander persone in of om die
huis" was nie.

(f) Gedurende die nag van die gebeure het sy aan die
polisie gesê "ek ken slegs een van die verdagtes,
die ander is aan my onbekend. Ek sal hulle weer
herken as ek hulle weer sien." By die verhoor het
sy getuig dat sy al ses die beskuldigdes goed geken
het. Een van die ses (beskuldigde 5) is haar eie
broer.

Punte (a) en (e) het nie veel om die lyf nie en verg

nie enige aandag nie. Wat (b) en (c) betref, is die tekort-
kominge in Sarah se getuienis waarskynlik daaraan toe te
skryf dat haar waarneming in die histeriese toestand waarin
sy haar bevind het nie altyd presies was nie. Op die oog
af is (d) en (f) ernstige punte van kritiek. Maar in die
lig van die geheel agtergrond van die saak is ek van oordeel
dat daar nie ingemeng kan word met die aanvaarding van Sarah
se getuienis en die verwerping van die beskuldigdes se getuie-
nis deur die Regter a quo nie. My redes vir hierdie gevolg-
trekking kan beknop gestel word. Eerstens is dit gemeen-
saak tussen Sarah en beskuldigdes 1, 2 en 3 dat hulle (die
beskuldigdes) op die betrokke tyd met veglustige bedoelinge
die huis van die oorledene betree het. Daar kan dus
geen twyfel bestaan met betrekking tot die korrektheid van
Sarah se uitkenning nie. Tweedens is dit duidelik dat
beskuldigde 1 die persoon is wat wraak wou neem. Dit is
dus waarskynlik dat hy die voortou sou neem soos Sarah getuig

het. Derdens verleen sekere van die bevindings by die na-
doodse ondersoek ryke staving van haar getuienis: die nood-
lottige wond op die bors was 16 cm. diep en is bevestigend daar-
van dat 'n groot slagtersmes aangewend was; die aard en die
omvang van die uitwendige letsels bevestig weer op hul beurt
die getuienis dat 'n groep gewapende persone die oorledene by
die oop deur toegetakel het. Dat Sarah aangedui het dat hier-
die toetakeling op die rug plaasgevind het is waarskynlik te
wyte aan die histeriese toestand waarin sy haar bevind het.
Vierdens strook die bloed en krapmerke ook met Sarah se getuie-
nis. Laastelik met betrekking tot punte van kritiek (d) en
(f) is dit duidelik dat die Regter a quo by die evaluasie van
Sarah se betroubaarheid hierdie faktore nie uit die oog ver-
loor het nie. In hierdie verband lui die uitspraak:

"Wat betref die ander drie beskuldigdes, staan
die feit vas dat Sarah in haar heel eerste
verklaring die aand by die polisie gesê het
sy sal die ander aanvallers kan herken, maar
sy het hulle nie by name genoem nie. Een

van,/17

van hulle is haar eie broer. Nou hoekom sy dié aand sou gesê het sy sal hom kan herken, maar nie sy naam genoem het nie, is nie verstaanbaar nie. Verder sê sy dat een van die mense wat sy gesê het sy sal kan herken, het die oorledene met 'n tuinvurk op die rug probeer steek. Dit ook weer is so 'n ongewone wapen dat dit vir my ongeloofbaar is dat sy so swak opgelet het wie wat doen, dat sy nie kon sê wie die tuinvurk hanteer het nie. Met ander woorde ek kom tot die gevolgtrekking, behalwe vir beskuldigde nr 1, Sarah nie baie duidelik daardie aand onmiddellik beseft het wie betrokke is in die aanval nie, en dat die intrek van die ander persone 'n rekonstruksie is aan haar kant."

Die bevinding dat beskuldigdes 1, 2 en 3 betrokke was in die aanranding en dat beskuldigde 1 die noodlottige wond toegedien het is gevolglik tereg gemaak. Beskuldigde 1 se appél teen die skuldigbevinding behoort dus afgewys te word. Die Staat neem egter nie genoeë met die skuldigbevinding aan strafbare manslag nie en het by monde van sy advokaat die stelling gedoen dat die Hof a quo "beide feitelik en regtens" fouteer het en dat by die verhoor 'n uitspraak van skuldig aan moord met versagende omstandighede

die aangewese uitspraak m.b.t. beskuldigdes 1, 2 en 3 was.

Gevolgtlik word hierdie Hof nou versoek om, soos onlangs in S. v. E. 1979(3) SA 973 (A) gebeur het, op grond van die bevoegdheid verleen deur art. 322(1)(b) van Wet 51 van 1977, die uitspraak te gee wat by die verhoor gegee behoort te gewees het. Hierdie is nie 'n versoek, wat in die omstandighede van hierdie saak, ernstige oorweging verdien nie en behoort afgekeur te word. Die onderhawige saak is nie vergelykbaar met die saak van S. v. E. nie. In laasgenoemde saak was daar duidelik bewys gelewer dat verkragting, waarin daar volledige penetrasie plaasgevind het, gepleeg is. Hierdie getuienis was nie deur die Verhoorhof verwerp nie. Die bevinding dat die appellant nie willoos en soos 'n outomaat opgetree het nie, het tot gevolg gehad dat die skuldigbevinding aan onsedelike aanranding misplaas was. In die onderhawige saak het die Regter a quo, wat die voordeel gehad het om die getuies in lewende lywe te sien en die heersende

atmosfeer direk te beoordeel, in die lig van die beskuldigdes se aansienlike drankiname, die aanranding wat teenoor beskuldigde 1 gepleeg is, die feit dat 'n enkele noodlottige wond toegedien is en dat beskuldigdes 2 en 3 nie enige wonde toegedien het met die opset om die oorledene om die lewe te bring nie tot die gevolgtrekking gekom dat die gepaste uitspraak een van skuldig aan strafbare manslag is. Hierdie is geensins 'n gepaste geval vir die toepassing van art. 322(1)(b) nie.

Met betrekking tot vonnis is namens beskuldigde 1 aangevoer dat die Regter a quo by vonnisoplegging misgetas het, alternatiewelik dat die opgelegde vonnis buitensporig swaar of skokkend of ontstellend onvanpas is. Die beweerde mistasting bestaan daarin dat die Regter a quo verklaar het dat "indien ek hom skuldig bevind het aan moord ... met versagende omstandighede, sou 'n vonnis van minstens sewe jaar gevangenisstraf toegepas moes gewees het" en hom daarna

vir die mindere misdaad van strafbare manslag gevonniss het
tot 'n tydperk van agt jaar. Die verwysing na "sewe jaar
gevangenisstraf" is klaarblyklik 'n verwysing na effektiewe
gevangenisstraf. Die opgelegde vonnis van agt jaar maak
voorsiening vir die opskorting van 5 jaar en kom dus daarop
neer dat slegs drie jaar effektiewe gevangenisstraf opgelê
is. Gevolglik kan daar geen sprake van 'n mistasting wees
nie. Die appêl dat die opgelegde vonnis buitensporig, swaar,
skokkend of ontstellend onvanpas is kan, myns insiens, ook
nie slaag nie. Die oortreding waaraan beskuldigde 1 skuldig
bevind is, is 'n ernstige oortreding en ek is geensins daarvan
oortuig dat die Verhoorregter nie 'n regterlike diskresie
uitgeoefen het nie.

Ek gaan nou oor tot 'n kort behandeling van die betoog
namens beskuldigdes 2 en 3 dat selfs op 'n ~~aen~~vaarding van
~~Sarah se getuienis hulle beskuldigde 1 vergesel het om die~~
oorledene 'n afranseling te gee en dat daar geen bewys gelewer

is dat daar by hulle skuld was met betrekking tot die doodslag self nie. So 'n benadering is m.i. foutief. Die aanvaarde getuienis van Sarah dui daarop dat elke lid van die groep aanranders gewapen was. Beskuldigde 1 was in besit van 'n slagtersmes. Hy het besluit om wraak te neem op die oorledene en beskuldigdes 2 en 3 van sy voorneme vertel. Hulle het hom met hulle wapens vergesel. Dit is ondenkbaar dat dit nie hulle opset was om die oorledene met hulle wapens aan te rand nie. Gesien die gevaarlike aard van beskuldigde 1 se wapen moes iedereen die redelike moontlikheid voorsien het dat die voltrekking van hulle gesamentlike opset die dood van die oorledene tot gevolg kon hê en dat 'n dodelike steekwond toegedien kon word. En in so 'n geval is iedereen skuldig aan strafbare manslag soos blyk uit die slotparagraaf uit ondervermelde uittreksel uit die uitspraak van HOLMES, AR.

in S. v. Ngobozi, 1972(3) SA 476 (A) op 478 D-F: - - - - -

"Suppose A and B, each carrying a knife, form an unlawful common purpose, in the execution

whereof...../22

whereof each is to play a contributory part, to assault C by stabbing him. In the ensuing scuffle, first A gets in the first and only stabbing-blow; and as the result C falls dead.

Each is guilty of murder if he subjectively foresaw the possibility of the execution of their unlawful common purpose causing the death of C, but nevertheless persisted therein, reckless whether the possibility became fact.

Failing such subjective foresight, each is guilty of culpable homicide if, objectively, he ought to have foreseen the reasonable possibility of the execution of their unlawful common purpose causing the death of C. In other words, each unlawfully and negligently caused the death of a fellow being."

Uit bostaande volg dit dat die appèlle van al drie die appellante afgewys word.

G.P.C. Kotzé

G.P.C. KOTZÉ
Appèlregter

29. xi. '79.

RUMPF, HR.)
DIEMONT, AR.)

stem saam

JOHN JAMES ANDREWS

HENRY ANDREWS

STEVE ANDREWS

en

DIE STAAT